

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ:
СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник наукових праць
за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 3 квітня 2025 року)**

**«Topical Issues of Personal Development: Modernity,
Innovations, Prospects»**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2025**

УДК 159.923.2

А 43

Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 11 від «30» травня 2025 року)

Рецензенти:

СЛОЗАНСЬКА Ганна – завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ЛЕМЕЩУК Марина - кандидатка психологічних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

МОЖАРОВСЬКА Тетяна – кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології Поліського національного університету.

А 43 Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи: Збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 3 квітня 2025 року) / Ред. колегія: Л.Котлова, Л.Бутузова, С.Максимець / МОН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соціально-психологічний факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 733 с.

У збірнику подано наукові праці учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 3 квітня 2025 року в м. Житомирі на базі соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, логопедії, педагогіці, соціальній роботі та інклюзивній освіті.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2025

©Житомирський державний університет імені Івана Франка, оригінал-макет, 2025

Бондаренко К. Формування морально-етичних цінностей як основи доброчесної поведінки у здобувачів початкової освіти	96
Бондарчук А. Особливості емоційного інтелекту та соціальної тривоги у підлітковому віці	98
Будна Н. Теоретичні аспекти проблеми професійного вигорання працівників органів юстиції	101
Булгакова О., Савченкова М. Реалізація сучасних освітніх технологій у процесі формування професійної суб'єктності майбутніх фахівців дошкільної освіти	104
Бурдейна М., Максимець С. Компоненти підвищення рівня освітньої підготовки майбутніх логопедів	107
Бутузова Л. Чинники подолання тривожності студентами в період воєнного стану	109
Вакулюк Л. Розвиток мовлення дітей з особливими освітніми потребами та сучасні тенденції його вдосконалення	115
Велика О. Психологічна ресурсність як індикатор адаптації здобувачів фахової передвищої освіти першого року навчання в умовах війни	119
Вербіцька І. Корекційно-розвиткова програма для зниження рівня тривожності молодших школярів: структура та змістове наповнення	123
Весельська А., Гелла Х. Соціально-психологічні механізми адаптації подружжя до змін у сімейному житті	127
Висоцька Л. Психологічні особливості подолання стресу в умовах війни	131
Вознюк Т. Професійна готовність вчителів до навчання дітей з особливими освітніми потребами	135
Войтенко О. Професійне самовизначення здобувачів освіти ЗЗСО в умовах війни	139
Волинчук Д. Результати емпіричного дослідження гендерних відмінностей переживання відчуття самотності у підлітковому віці	142
Вольнова Л., Мазур О. Роль штучного інтелекту в психології	144
Гавриловська К. Стратегії відновлення соціальних та медичних працівників із синдромом вигорання	146
Гайдаманчук П. Соціально-психологічні аспекти формування у осіб залежності від ПАР	150
Галамай О. Чинники формування самооцінки підлітків у контексті інтернет-активності: теоретичний аналіз	152
Гвоздік М. Стадійність в розвитку професійного вигорання	155
Герашенко С. Неврологічні основи формування мовленнєвої діяльності: структурно-функціональний аналіз	159
Гесня А., Бутузова Л. Ігрові прийоми в процесі корекції мовленнєвих порушень дошкільників	163
Гладуш В., Ковачова Б. Навчання дітей з диспраксією в дошкільному закладі освіти: від виявлення труднощів до успішної інклюзії	167
Голембовська Н. Універсальність пісочної терапії як засобу корекції мовленнєвих порушень у молодших школярів	171

3. Кокун О.М. Всеукраїнське опитування «Твоя життєстійкість в умовах війни»: препринт. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2022. 46 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731505>
4. Maslach C., Jackson S.E. Lawyer burnout. *Barrister*. 1978. Vol. 5(2, 8).
5. Längle A. Why do we suffer? Understanding, treatment and processing of suffering in terms of existential analysis. *National Psychological Journal*. 2016. P. 23-33.
6. Freudenberger H. J., Richelson G. Burn-out: The high cost of high achievement. Garden City, NY: Anchor Press, 1980. 214 p.
7. Pyroh H. V. Psychological Well-being of Personality and Behavioral Resources. *Шахс ва жамият: замонавий чақирувлар: Халқаро ҳамкорлар иштирокидаги Республика илмий-амалий конференцияси материаллари*. Тошкент: «Ma'rifat», 2023. P. 333-335.

Булгакова Олена Юріївна

докторка психологічних наук, професорка кафедри дошкільної педагогіки,
деканеса факультету дошкільної педагогіки та психології

Савченкова Марія Вікторівна

здобувачка освітньо-наукового рівня вищої освіти
зі спеціальності 053 «Психологія»

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
м.Одеса, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Трансформаційні процеси в освіті, які зумовлені глобалізацією, цифровізацією та суспільною модернізацією, істотно змінюють підходи до професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема фахівців у галузі дошкільної освіти. У сучасному соціокультурному контексті педагог повинен бути не лише носієм фахових знань і практичних умінь, а й активним суб'єктом освітньої діяльності, здатним до самореалізації, професійного вибору, відповідальності, креативності та постійного особистісного зростання. Така багатогранна характеристика педагога відображає суть поняття професійної суб'єктності, яка виступає інтегративною якістю та системоутворювальним чинником його педагогічної майстерності.

Професійна суб'єктність майбутніх фахівців дошкільної освіти формується не лише як результат оволодіння змістом освітніх дисциплін, а й через досвід активної взаємодії з навчально-професійним середовищем, особистісної рефлексії, участі у колективних формах творчої діяльності. Реалізація цієї мети значною мірою залежить від використання в освітньому процесі сучасних освітніх технологій, які здатні забезпечити суб'єктно-орієнтовану педагогіку та

сприяти розвитку автономії, критичного мислення, самосвідомості майбутнього педагога.

Поняття суб'єктності в педагогічній і психологічній науці зазнало глибокого концептуального осмислення наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття. У працях І. Беха суб'єктність розглядається як активна саморегуляція індивіда, що виявляється у здатності до самовизначення, рефлексії та реалізації особистісного потенціалу. Науковець наголошує на діалектичній природі суб'єктності як єдності особистісної активності та здатності до відповідального вибору [1, с. 59]. Згідно з позицією Л. Велітченко професійна суб'єктність педагога пов'язана з його здатністю здійснювати педагогічну діяльність на високому рівні усвідомлення цілей, смислів та цінностей, демонструвати відповідальність за результати освітнього впливу й постійно вдосконалювати власний професійний досвід [3, с. 128]. У зарубіжній науці суб'єктність трактується як характеристика особистості, що охоплює активність, самостійність, відповідальність та рефлексивність, які проявляються у здатності до конструктивної поведінки в умовах невизначеності [6].

Формування професійної суб'єктності відбувається в процесі цілеспрямованої професійної підготовки, в межах якої студент не лише засвоює знання, але й здобуває досвід творчого вирішення освітніх ситуацій, розвиває здатність до професійного самовизначення. Важливу роль у цьому процесі відіграють практичні компоненти навчання, зокрема педагогічні практики, під час яких студент починає діяти як суб'єкт професійної діяльності.

Сучасні програми підготовки педагогів повинні забезпечити реалізацію компетентнісного підходу (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш), що передбачає інтеграцію знань, умінь, цінностей та установок у структуру професійної особистості. Саме тому на сьогодні актуалізується необхідність упровадження освітніх технологій, які спрямовані не лише на передачу знань, а й на створення умов для суб'єктного становлення майбутнього педагога [3, с. 86].

Одним із найефективніших інструментів формування суб'єктності є ігрові технології, які дозволяють моделювати ситуації майбутньої професійної діяльності. Рольові ігри, ділові симуляції, педагогічні казки, інсценування професійних ситуацій створюють безпечний простір для прийняття рішень, прояву ініціативності, розвитку комунікативної культури. У таких умовах студент починає діяти не як пасивний спостерігач, а як активний учасник освітнього процесу.

Суттєве значення має також застосування технології розвитку критичного мислення, яка реалізується за три-етапною моделлю: «виклик — осмислення — рефлексія». Ця технологія сприяє формуванню здатності до аналізу, систематизації інформації, постановки запитань і висування гіпотез, що є важливими для розв'язання педагогічних завдань у складних і неоднозначних ситуаціях [4, с. 158].

Проектна діяльність дозволяє студентам формувати навички планування, цілепокладання, самоорганізації. Дослідницький підхід, у свою чергу, стимулює розвиток допитливості, аналітичного мислення, вміння формулювати проблеми

та знаходити засоби їхнього розв'язання. Результати проектів часто стають об'єктами публічного обговорення, що сприяє формуванню навичок самопрезентації й критичного осмислення зворотного зв'язку.

Формування професійної суб'єктності потребує створення відповідних психолого-педагогічних умов. До таких умов належать: мотивація до навчальної діяльності та формування особистісного смислу професійного самовизначення; рефлексія здобутого досвіду через індивідуальні й групові форми аналізу; занурення в ситуації вибору, що стимулюють самостійність і відповідальність; забезпечення ситуацій творчого пошуку та відкритого діалогу [2, с. 18].

На заняттях педагогічного циклу ефективним є використання аркушів самооцінки, інструментів персональної рефлексії, колективного аналізу педагогічних ситуацій. Студенти вчаться оцінювати ефективність прийнятих рішень, прогнозувати наслідки, моделювати альтернативні стратегії взаємодії в складних професійних умовах.

Процес формування професійної суб'єктності майбутніх фахівців дошкільної освіти є багатовимірним і тривалим. Він потребує усвідомленої інтеграції інноваційних освітніх технологій, які спрямовані на розвиток активної професійної позиції, відповідальності, здатності до саморефлексії, творчості та самореалізації. Формування цієї якості не завершується на етапі здобуття вищої освіти, а продовжується впродовж усього професійного життя, що зумовлює необхідність розбудови гнучкого, динамічного й суб'єктно-орієнтованого освітнього середовища у вищих педагогічних закладах освіти.

Література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1. Київ : Либідь, 2003. 296 с.
2. Булгакова О. Ю. Психологічна готовність студентів до соціальної взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра псих. наук : 19.00.07. Одеса, 2019. 42 с.
3. Велітченко Л. К. Особистісно-розвивальна освіта: психолого-педагогічні засади. Київ : Інтерсервіс, 2017. 230 с.
4. Смульсон М. Л., Дітюк П. П., Коваленко І. Г. та ін. Психологічні механізми становлення суб'єктності дорослих у віртуальному просторі : монографія. Київ, 2021. 280 с.
5. Sannikova O. P. Formation of professional subjectivity of students in the process of professional training. *Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University*. 2020. Vol. 3(131). PP. 49–53.
6. Stebbins R. A., Stern D. N., O'loughlin M. Professional identity in early childhood education: Global perspectives. *Early Childhood Development and Care*. 2021.